

Juryrapport **Beste Bossche Gebouwde Omgeving 2020-2025**

Met dank aan: Stan Jansen

1. Doel en organisatie van de verkiezing

De verkiezing van de Beste Bossche Gebouwde Omgeving belicht de kwaliteit en verhalen achter de gebouwde omgeving van 's-Hertogenbosch in de periode 2020 tot en met 2025. De prijs viert niet alleen het eindresultaat, maar juist ook het proces, de samenwerking en de visie die daaraan ten grondslag liggen.

Van innovatieve nieuwbouw tot zorgvuldig getransformeerde monumenten: de stad en haar omgeving laten een rijk palet zien aan architectuur die inspireert, verbindt en betekenis geeft. Met deze prijs wordt zichtbaar gemaakt welke plekken bijdragen aan de kwaliteit van de leefomgeving, aan de identiteit van de stad en aan de manier waarop mensen samenleven, werken en zich verhouden tot hun omgeving.

Binnen deze editie is er speciale aandacht voor goed opdrachtgeverschap. Niet alleen het ontwerp, maar ook de rol van opdrachtgevers wordt belicht. Opdrachtgevers die met visie en vertrouwen ruimte geven aan kwaliteit, spelen een cruciale rol in het realiseren van betekenisvolle projecten.

De verkiezing is daarmee meer dan een architectuurprijs. Het is een moment waarop vakmanschap, ontwerp en maatschappelijke opgaven samenkomen en waarin zowel professionals als bewoners worden uitgenodigd om zich te verhouden tot de stad in ontwikkeling.

De inzendingen zijn onderverdeeld in drie categorieën: gebouw klein, gebouw groot en stedenbouw en landschap. In totaal werden 52 projecten ingezonden. Deze breedte weerspiegelt een stad in beweging, waarin uiteenlopende schaalniveaus gezamenlijk vormgeven aan het stedelijk weefsel.

2. Introductie van de jury en werkwijze

De vakjury bestaat uit experts die gezamenlijk een breed spectrum het ruimtelijk domein vertegenwoordigen. Onder voorzitterschap van Floris Alkemade, architect en voormalig Rijksbouwmeester, wordt de beoordeling geplaatst binnen een bredere reflectie op de toekomst van de stad. De jury bestaat verder uit Arjenne van Berkum, Luïsa Jacobse, Steven Delva en Ingrid Janssen, ieder met een eigen expertise op het gebied van architectuur, stedenbouw, landschap en duurzaamheid.

De beoordeling vond plaats in twee fasen. In eerste instantie stelde ieder jurylid een persoonlijke selectie samen. Deze individuele beoordelingen werden plenair besproken en leidden tot een gezamenlijke shortlist. Vervolgens bezocht de jury op 27 maart 11 geselecteerde projecten.

Tijdens deze bezoeken werd de jury ontvangen door ontwerpers, ontwikkelaars, bewoners en gebruikers. Deze gesprekken en ervaringen in het dagelijks gebruik gaven een verdiepend inzicht in de werking van de projecten. De jury spreekt haar waardering uit voor de openheid **en** gastvrijheid waarmee zij is ontvangen.

Vanaf het begin was duidelijk dat de beoordeling verder reikt dan architectonische kwaliteit alleen. De gebouwde omgeving wordt beoordeeld als integraal geheel, waarin sociale, ruimtelijke en maatschappelijke aspecten samenkomen.

3. Beoordelingscriteria

De beoordeling is gebaseerd op een samenhangend geheel van criteria. Architectonische kwaliteit vormt een belangrijke basis, maar wordt altijd gezien in relatie tot de context. Inpassing, duurzaamheid, toekomstbestendigheid en maatschappelijke meerwaarde zijn essentieel.

Daarnaast kijkt de jury naar de mate waarin projecten de tijdsgeest weten te vertalen naar een overtuigende ruimtelijke uitdrukking. De meest waardevolle projecten zijn die waarin deze aspecten samenkomen en elkaar versterken.

4. Algemene observaties

De jury is onder de indruk van de hoeveelheid en diversiteit van de inzendingen. De projecten laten een breed spectrum zien van de ontwikkeling van 's-Hertogenbosch. Tegelijkertijd maakt deze diversiteit de onderlinge vergelijking complex.

Opvallend is de hoge mate van zorgvuldigheid. Veel projecten tonen vakmanschap, aandacht voor detail en een precieze omgang met context. Tegelijkertijd signaleert de jury een zekere terughoudendheid. De uitspraak "Ik zag Den Bosch, maar ik miste Jeroen Bosch" verwoordt dit treffend. De kwaliteit is hoog, maar het uitgesproken en experimentele karakter blijft soms achterwege.

De jury hanteert een brede blik, waarin naast ruimtelijke kwaliteit ook maatschappelijke relevantie en toekomstwaarde zwaar wegen. Projecten die richting geven aan de ontwikkeling van de stad onderscheiden zich.

5. Terugkerende thema's

Binnen de inzendingen ziet de jury duidelijke lijnen.

In de categorie klein ligt de kracht in subtiliteit en precisie. Transformatie en hergebruik worden ingezet als middel om betekenisvolle en duurzame oplossingen te realiseren.

In de categorie groot overheerst degelijkheid. Projecten zijn zorgvuldig en goed uitgewerkt, maar laten niet altijd de ambitie zien om in een sterk veranderende wereld de verantwoordelijkheid te nemen om bestaande kaders te doorbreken of nieuwe mogelijkheden te verkennen.

Binnen stedenbouw en landschap is een duidelijke verschuiving zichtbaar richting de herwaardering van de openbare ruimte. De straat wordt opnieuw gezien als plek voor ontmoeting en verblijf. Tegelijkertijd groeit het belang van procesmatige en kleinschalige ontwikkelingen, waarin bewoners een actieve rol spelen.

6. Individuele projecten

Categorie klein

Scouting Columbus

In 2024 opende het vernieuwde clubhuis van Scouting Columbus zijn deuren. De transformatie van 't Hoefke, een bijna tweehonderd jaar oude boerderij, laat zien hoe zorgvuldig omgaan met bestaande structuren kan leiden tot een eigentijdse en betekenisvolle plek. In plaats van sloop en nieuwbouw is gekozen voor een aanpak waarin behoud, hergebruik en biobased materialen centraal staan. Het resultaat is een gebouw waarin de geschiedenis niet alleen zichtbaar blijft, maar ook voelbaar is in materialiteit en sfeer.

De jury spreekt haar waardering uit voor de vanzelfsprekende manier waarop hier identiteit en gebruik samenkomen. De nauwe samenwerking met de opdrachtgever heeft geleid tot een project dat niet alleen technisch en duurzaam doordacht is, maar ook emotionele waarden weet te behouden. Zelfs immateriële kwaliteiten, zoals de kenmerkende geur van het gebouw, zijn onderdeel gebleven van het ontwerp. Hoewel de buitenruimte meer aandacht verdient, wekt het project zelf sympathie op en laat zien hoe hergebruik verder kan gaan dan materiaal alleen, namelijk als drager van herinnering en continuïteit.

De Markt

Het nieuwe pand aan de Markt vormt een zorgvuldig antwoord op een plek met een beladen geschiedenis. Door het gebouw op te delen in twee leesbare volumes en door een verfijnde gevelcompositie sluit het aan bij het ritme en de schaal van de historische binnenstad. De architectuur zoekt nadrukkelijk aansluiting bij wat er was, zonder te vervallen in letterlijke reconstructie. Het resultaat is een gebouw dat zich ogenscheinlijk moeiteloos voegt in het bestaande straatbeeld.

De jury erkent de kwaliteit en het vakmanschap van deze ingreep. Tegelijkertijd klinkt er ook een kritische noot. Juist vanwege de prominente ligging had dit project de potentie om meer te zijn dan een zorgvuldige inpassing alleen. De keuze voor terughoudendheid is begrijpelijk en consequent doorgevoerd, maar roept ook de vraag op of hier een kans is gemist om een hedendaagse laag toe te voegen die de tijdsgeest en de wonderlijke geschiedenis van deze plek sterker weerspiegelt. Het gebouw overtuigt in zijn precisie, maar blijft enigszins op afstand in zijn zeggingskracht.

Villa Gasthuiskwartier

Gebouwd op de kademuur naast de Gasthuispoort, nestelt de villa zich in een uitzonderlijk gelaagde stedelijke context. De nabijheid van de Binnendieze, archeologische lagen en de compacte binnenstad vraagt om een precieze en zorgvuldige benadering. Het gebouw toont zich aan de straatzijde ingetogen, maar opent zich aan de andere zijde royaal naar de zon, water en het omliggende stedelijke leven. De omsloten tuin vormt een intrigerend contrapunt met de openbare ruimte. De overhangende bomen creëren een mate zekere mate van mysterie wat er zich in afspeelt in de woning. Dit draagt ook bij aan de ervaring van de stad op deze locatie.

De jury spreekt haar grote waardering uit voor de subtiliteit en intelligentie van de inpassing. Het gebouw fungeert als een schakel tussen het historische weefsel en het nieuwe Gasthuiskwartier. Deze verbindende rol komt niet alleen stedenbouwkundig tot uiting, maar ook in de architectuur zelf. Het gebruik van hedendaagse materialen en vormentaal in combinatie met historische elementen zorgt voor een gelaagd en overtuigend geheel. Het project laat zien hoe een gebouw tegelijkertijd van zijn tijd kan zijn en toch diep verankerd kan blijven in zijn historische context. "Het gebouw kijkt niet alleen naar achteren in de tijd, het toont hoe juist een eigentijdse benadering ook de context van een historische waarachtigheid kan respecteren.

Nieuwstraat 24

In het hart van de Bossche binnenstad onderzoekt Nieuwstraat 24 de mogelijkheden van verdichting binnen een monumentale structuur. Het rijksmonument wordt niet gezien als een vaststaand object, maar als een vertrekpunt voor transformatie. Door nieuwe woonprogramma's zorgvuldig in te passen binnen de bestaande draagstructuur ontstaat een complex en rijk samenspel van oud en nieuw.

De jury waardeert de precisie waarmee deze balans is gezocht. Het project toont respect voor het bestaande en benut tegelijkertijd de potentie van de plek. Tegelijkertijd roept het vragen op over de mate waarin de ingrepen zich expliciet tonen en of de uitstraling van de nieuwe woningentrees op de juiste manier aansluit bij de kwaliteit van het historische trappenhuis.

Categorie groot

Weener XL

Weener XL is het werk- en ontwikkelbedrijf van de gemeente 's-Hertogenbosch en kreeg een nieuwe huisvesting waarin houtbouw centraal staat. Het gebouw laat zien dat hout ook overtuigend toepasbaar is in een typologie die traditioneel wordt gedomineerd door staal en beton. Met een helder modulair systeem en een efficiënte opzet wordt een flexibel en toekomstbestendig gebouw gerealiseerd dat inspelt op veranderende behoeften.

De jury waardeert vooral de combinatie van architectonische en sociale duurzaamheid. Het gebouw brengt een diverse groep gebruikers samen en faciliteert ontmoeting en ontwikkeling. Daarmee overstijgt het project zijn functionele opgave en krijgt het een duidelijke extra maatschappelijke betekenis. Tegelijkertijd merkt de jury op dat de relatie met de omgeving sterker had kunnen worden aangezet. De vanzelfsprekendheid en kwaliteit van het interieur vertalen zich nog minder overtuigend naar de buitenruimte, waardoor de impact op de stad als geheel enigszins beperkt blijft. Het verder uitwerken van een open relatie met de omringende buitenruimte is zeker aan te bevelen.

KW1C

De nieuwbouw van het KW1C is ontworpen als een leeromgeving die haar eigen principes uitdraagt. Constructie en installaties zijn zichtbaar gemaakt, waardoor het gebouw zelf een didactisch instrument wordt. Duurzaamheid en circulariteit vormen het uitgangspunt, met een modulair en flexibel systeem dat kan inspelen op toekomstige ontwikkelingen binnen het onderwijs.

De jury spreekt waardering uit voor de architectonische kwaliteit en de heldere expressie van de gevel. Het gebouw heeft een duidelijke identiteit en laat zien hoe onderwijs en architectuur elkaar kunnen versterken. Tegelijkertijd wordt ook hier de relatie met de omgeving gemist. Het plein aan de voorzijde had een sterkere rol kunnen spelen in het activeren van het gebouw en het verbinden met de stad. Ook de programmering van meer publieke beganegrond functies aan het plein had daar aan kunnen bijdragen. Hiermee blijft het project vooral op zichzelf staan, terwijl het juist de potentie heeft om een bredere stedelijke betekenis te krijgen.

Gestelse Buurt

De Gestelse Buurt is ontwikkeld vanuit een integrale benadering van duurzaamheid, waarin comfort, gezondheid, energiegebruik en betaalbaarheid samenkomen. De woningen volgen principes die sturen op lange levensduur en kwaliteit van leven, zowel op gebouwniveau als op stedelijke schaal. Het project laat zien wat er mogelijk is binnen sociale woningbouw wanneer duurzaamheid centraal wordt gesteld.

De jury waardeert de ambitie en de gerealiseerde kwaliteit, maar plaatst ook een kritische kanttekening bij de relatie met de omgeving. De plint en entrees zijn zodanig vormgegeven dat er weinig interactie ontstaat met het maaiveld. Hierdoor blijft de overgang tussen gebouw en openbare ruimte anoniem. De jury ziet hier een gemiste kans: juist een project met deze kwaliteiten had een sterkere impuls kunnen geven aan de leefbaarheid en identiteit van de wijk.

Boschgaard

Boschgaard is een collectief woonproject dat voortkomt uit de transformatie van een voormalig buurthuis. Het project is diep geworteld in zijn context en combineert hergebruik, collectiviteit en ecologische ambities. De bestaande structuur vormt de basis voor een nieuwe woonvorm waarin bewoners actief betrokken zijn bij de ontwikkeling en het beheer.

De jury waardeert het initiatief en de sociale kracht van het project. Het laat zien hoe bewoners het heft in eigen handen kunnen nemen in een stad die soms te weinig speelruimte biedt voor andere woonwensen. Tegelijkertijd worden er vragen gesteld bij de wisselwerking tussen circulariteit en vormgeving. Het hergebruik is zichtbaar, maar leidt niet altijd tot een overtuigende architectonische kwaliteit. De jury mist op onderdelen een zekere volwassenheid in de vertaling van circulaire principes naar een consistent en krachtig ontwerp. Er zijn Duitse voorbeelden van soortgelijke krakersinitieven, waar circulariteit ook hoog in het vaandel staat. Probeer daarvan te leren.

Categorie stedenbouw en landschap

Herinrichting Maijweg

De herinrichting van de Maijweg is het resultaat van een langdurige inzet voor een leefbare straat. Waar ooit verkeer dominant was, is nu ruimte ontstaan voor verblijf, ontmoeting en spel. Door het terugdringen van autoverkeer en het invoeren van een woonerf is de straat getransformeerd tot een plek waar bewoners zich weer tot elkaar kunnen verhouden.

De jury ziet dit als een krachtig voorbeeld van de positieve en bepalende invloed die bewoners op hun leefomgeving kunnen uitoefenen. De vergelijking met de krakersbewegingen uit de jaren 80 wordt gemaakt. Maar hier worden niet verwaarloosde

gebouwen geclaimed, maar het volwaardig gebruik van een openbare ruimte die alleen nog op het autoverkeer gericht was. Het project laat zien hoe collectieve inzet kan leiden tot een wezenlijke verbetering van het collectieve leefklimaat in de stad en vormt daarmee een hoopgevend voorbeeld voor andere plekken.

Herman Moerkerkpark

Het Herman Moerkerkpark brengt een vergeten stuk stadsgeschiedenis opnieuw tot leven. Door de restauratie van de Waterpoort en delen van de stadsmuur wordt de historische gelaagdheid van de stad zichtbaar gemaakt. Het park fungeert als een schakel tussen verschillende tijdslagen en voegt een nieuwe verblijfskwaliteit toe aan de binnenstad.

De jury ziet het project als een belangrijk ankerpunt, maar ook als een ontwikkeling in wording. De potentie van de plek is duidelijk voelbaar, maar nog niet volledig gerealiseerd. De samenhang tussen water, groen en historie biedt een sterke basis voor verdere ontwikkeling. Het project wordt gezien als een uitnodiging om deze lijn door te zetten en de plek verder te versterken.

STEK in de Groote Wielen

STEK in De Groote Wielen laat zien hoe gebiedsontwikkeling anders kan worden benaderd. In plaats van een eindbeeld staat hier het proces centraal. Door voort te bouwen op het bestaande landschap en ruimte te laten voor groei en verandering ontstaat een flexibel en adaptief woonmilieu.

De jury werd getroffen door het enthousiasme en de betrokkenheid van bewoners en initiatiefnemers. Het gegeven dat een woonomgeving die met de inzet van tijdelijke flexwoningen inherent strijdig is met het bieden van woonzekerheid op de langere termijn – werd door hen juist aangegrepen om tot een sterkere vorm van gemeenschapszin te komen. En er daarbij bijna als vanzelfsprekend vanuit durven te gaan dat die gemeenschapszin uiteindelijk de tijdelijkheid van de bestemming om zal kunnen zetten naar permanentie. Het project toont hoe het actief werken aan een sterk sociale samenhang kan leiden tot een kader waarin mensen zelf hun leefomgeving vormgeven. Het menselijk belang zwaarder laten wegen dan het systeembelang. De kwaliteit is voelbaar op verschillende schaalniveaus, van de landschappelijke inbedding tot de inrichting van collectieve ruimtes. STEK laat zien dat de stad niet alleen ontworpen wordt, maar ook ontstaat door gebruik en betrokkenheid.

7. Winnaars en juryoordeel

Met haar keuze wil de jury een duidelijke boodschap afgeven. Niet alleen projecten die zorgvuldig en degelijk zijn uitgevoerd verdienen erkenning, maar juist ook projecten die richting geven aan een gewenste toekomst voor 's-Hertogenbosch. De stad staat voor grote opgaven op het gebied van duurzaamheid, inclusiviteit en verstedelijking. Projecten die deze thema's weten te verbinden met ruimtelijke kwaliteit en verbeeldingskracht vormen de werkelijke meerwaarde.

Tegelijkertijd onderstreept de jury het belang van initiatieven die verder kijken dan het gebouw alleen. De stad wordt niet uitsluitend gemaakt door ontwerpers en opdrachtgevers, maar juist ook door haar inwoners. Projecten waarin deze betrokkenheid voelbaar is, waarin architectuur, stedenbouw en landschap faciliterend zijn voor het dagelijks leven, laten zien waar de kracht van de Bossche ontwikkeling ligt.

De jury constateert dat veel projecten op gebouwniveau overtuigen, maar dat de essentiële relatie met de omgeving niet altijd even sterk is uitgewerkt. Juist die samenhang, de manier waarop een project zijn plek versterkt en betekenis geeft aan de stad, bepaalt uiteindelijk de waarde ervan. In de winnende projecten komt deze verbinding nadrukkelijk naar voren. Zij tonen hoe ruimtelijke kwaliteit, maatschappelijke opgaven en context elkaar kunnen versterken.

Een hedendaags antwoord op een historische plek

Villa Gasthuiskwartier – winnaar categorie klein

Gebouwd op de kademuur naast de Gasthuispoort, nestelt de villa zich in een uitzonderlijk complexe en gelaagde stedelijke context. De nabijheid van de Binnendieze, de historische binnenstad en de archeologische ondergrond vraagt om een ontwerp dat zich bewust is van zijn omgeving. Het gebouw kiest niet voor een nadrukkelijke aanwezigheid, maar voor een verfijnde en precieze positionering. De voorzijde oogt ingetogen, bijna terughoudend, terwijl het gebouw zich aan de andere zijde opent naar licht, lucht en het stedelijk leven.

De jury roemt de intelligentie en subtiliteit waarmee het project zich in het stedelijk weefsel voegt. Juist op een plek waar de verleiding groot is om alleen nog te refereren aan het verleden, kiest het ontwerp voor een eigentijdse benadering. Door het gebruik van moderne materialen en het integreren van historische elementen ontstaat een overtuigende dialoog tussen oud en nieuw. Het gebouw maakt geen historiserend gebaar, maar toont zich als een product van deze tijd. Daarmee wordt het niet alleen een zorgvuldige toevoeging, maar ook een richtinggevend voorbeeld. Het laat zien dat kwaliteit juist in het weglaten en het precies positioneren gevonden kan worden. In die zin belichaamt het project de zoektocht van de stad naar een nieuwe balans tussen geschiedenis en toekomst.

Sociale duurzaamheid als fundament

Weener XL – winnaar categorie groot

Weener XL is in eerste instantie een functioneel gebouw, een werk- en ontwikkelbedrijf met een utilitair programma. Juist in de wijze waarop die ogenschijnlijk eenvoudige opgave overstegen wordt, schuilt de kracht van het project. Door te kiezen voor houtbouw en een

helder modulair systeem wordt een gebouw gerealiseerd dat niet alleen duurzaam is in materiaalgebruik, maar ook flexibel en toekomstbestendig in opzet. Het gebouw laat zien dat zelfs binnen strakke randvoorwaarden ruimte is voor vernieuwing en experiment.

Voor de jury toont de werkelijke kwaliteit van het project zich ook overtuigend in de sociale dimensie. Weener XL brengt een diverse groep gebruikers samen en faciliteert ontmoeting, ontwikkeling en inclusiviteit. Daarmee overstijgt het gebouw zijn functionele rol en wordt het een plek van betekenis binnen de stad. De keuze om het gebouw niet aan de rand, maar juist als schakel tussen Boschveld en De Rietvelden te positioneren, onderstreept deze ambitie. Tegelijkertijd merkt de jury op dat de relatie met de omgeving nog sterker moet worden aangezet. De vanzelfsprekendheid en kwaliteit van het interieur vertalen zich nog niet voldoende naar de interactie met de buitenruimte. Toch is het juist deze combinatie van ruimtelijke en sociale duurzaamheid die de doorslag geeft. Het project laat zien hoe een gemeentelijke opdracht kan bijdragen aan een inclusieve en toekomstgerichte stad en vormt daarmee een overtuigend voorbeeld van hoe maatschappelijke opgaven vertaald kunnen worden naar architectuur.

Stedenbouw die ruimte laat voor mensen

STEK in De Grote Wielen – winnaar stedenbouw en landschap

STEK in De Grote Wielen toont een fundamenteel andere benadering van gebiedsontwikkeling. Waar traditionele plannen vaak uitgaan van een eindbeeld, kiest STEK voor een open en adaptief proces. Het project bouwt voort op het bestaande landschap, de wensen van bewoners en de noodzaak tot flexibiliteit in een tijd van grote veranderingen. Het resultaat is geen afgerond geheel, maar een groeiende structuur waarin ruimte is voor ontwikkeling, experiment en aanpassing.

De jury werd tijdens het bezoek direct geraakt door het enthousiasme en de betrokkenheid van bewoners en initiatiefnemers. Hier is voelbaar dat de stad niet alleen ontworpen wordt, maar daadwerkelijk ontstaat door gebruik en betrokkenheid. De kwaliteit manifesteert zich op alle schaalniveaus, van de landschappelijke inbedding tot de inrichting van collectieve ruimtes waar ontmoeting centraal staat. STEK laat zien hoe stedenbouw faciliterend kan zijn in plaats van sturend en hoe bewoners een actieve rol kunnen spelen in het vormgeven van hun leefomgeving. Door hun betrokkenheid verandert een omgeving met tijdelijke flexwoningen in een sociale context met permanentie. In een tijd waarin opgaven rond woningbouw, duurzaamheid en sociale samenhang steeds urgenter worden, biedt dit project een overtuigend perspectief. Het is precies deze mensgerichte benadering die de jury wil benadrukken en die STEK tot een richtinggevend voorbeeld maakt voor de toekomst van de stad.

Stad maken door samenhang

Wildcard – Houben / Van Mierlo (Gasthuiskwartier)

Met een consistente en zorgvuldige ontwerphouding levert Houben / Van Mierlo een belangrijke bijdrage aan de ontwikkeling van het Gasthuiskwartier. De projecten binnen dit gebied tonen een verfijnde omgang met context, schaal en materialiteit. Door steeds te zoeken naar de juiste balans tussen oud en nieuw ontstaat een samenhangend geheel dat de identiteit van de plek versterkt.

De jury waardeert de rol van het bureau als stille kracht achter de gebiedsontwikkeling. Niet één iconisch gebouw staat centraal, maar juist de samenhang tussen verschillende ingrepen. Daarmee draagt het bureau bij aan een stedelijke kwaliteit die verder reikt dan individuele projecten. Het werk laat zien hoe architectuur en stedenbouw gezamenlijk kunnen bijdragen aan het maken van de stad als geheel.

8. Kernboodschap van de jury

Met haar keuze wil de jury nadrukkelijk richting geven aan het gesprek over de toekomst van 's-Hertogenbosch. Niet alleen projecten die zorgvuldig, degelijk en technisch goed zijn uitgevoerd verdienen erkenning, maar juist projecten die iets toevoegen aan de manier waarop de stad zich ontwikkelt. Projecten die vragen durven stellen, verantwoordelijkheid nemen voor het collectieve belang en die ruimte maken voor verandering en die laten zien hoe het anders kan.

De jury benadrukt dat de stad niet uitsluitend wordt gemaakt aan de tekentafel. De kracht van 's-Hertogenbosch ligt juist in de betrokkenheid van haar inwoners. Projecten waarin bewoners een actieve rol spelen, waarin ruimte is voor initiatief en toe-eigening, laten zien hoe een stad werkelijk tot leven komt. Architectuur, stedenbouw en landschapsonwerp zouden deze dynamiek niet moeten sturen, maar juist faciliteren en versterken.

Tegelijkertijd spreekt de jury een duidelijke zorg uit over de relatie tussen gebouw en context. In veel projecten is de kwaliteit op gebouwniveau hoog, maar blijft de aansluiting op de omgeving achter. Gebouwen functioneren te vaak als op zichzelf staande objecten, terwijl juist de wisselwerking met de plek bepalend is voor hun werkelijke betekenis. De vraag hoe een project zijn omgeving versterkt, hoe het bijdraagt aan het stedelijk weefsel en hoe het publieke ruimte maakt, is essentieel en vraagt om meer aandacht en ambitie.

De opgaven waar de stad voor staat zijn groot en complex. De mobiliteitstransitie, de noodzaak tot vergroening, de herwaardering van historische structuren, de druk op de woningmarkt en de zoektocht naar inclusieve woon- en leefomgevingen vragen om integrale antwoorden. De jury ziet dat deze thema's steeds vaker onderdeel zijn van projecten, maar roept op om ze niet als randvoorwaarde te beschouwen, maar als vertrekpunt. Juist daar waar deze opgaven worden verbonden met ruimtelijke kwaliteit en verbeeldingskracht, ontstaat echte vooruitgang.

In deze tijden van noodzakelijke transitie zou de verbeeldingskracht daarom vaker voorrang mogen krijgen op de goede smaak. De waarachtigheid van de historische context is essentiëler dan de vormtaal ervan. In dat licht moet ook de opmerking: 'We zagen Den Bosch maar misten Jeroen Bosch' gelezen worden.

9. Nawoord

De inzendingen van deze editie laten zien dat 's-Hertogenbosch beschikt over een sterke en solide basis. Vakmanschap, zorgvuldigheid en oog voor detail zijn breed aanwezig en vormen een waardevol fundament voor de stad. Tegelijkertijd maakt deze editie ook duidelijk dat deze kwaliteit alleen niet voldoende is om de uitdagingen van de toekomst het hoofd te bieden.

De jury ziet een duidelijke opgave om deze bestaande kwaliteit te koppelen aan meer durf, meer experiment en meer uitgesproken keuzes. Niet om het bestaande te vervangen, maar om het te verrijken en verder te brengen. Juist in een stad met zo'n sterke historische gelaagdheid ligt de uitdaging in het toevoegen van nieuwe lagen die hun eigen tijd representeren.

De projecten die in dit rapport zijn benoemd laten zien dat dit mogelijk is. Zij tonen dat het verbinden van maatschappelijke opgaven, ruimtelijke kwaliteit en betrokkenheid van gebruikers niet alleen wenselijk is, maar ook daadwerkelijk kan leiden tot betere en betekenisvollere plekken. In die samenhang ligt de sleutel tot een stad die niet alleen goed functioneert, maar ook inspireert, uitdaagt en toekomstbestendig is.